

STAVKA PRI MA- LEM JEKLU STA- LA 4 MILLJONE

public in Youngstown
potrošili nad tri
milijone in pol

VELIKA ARMADA POBOJNIKOV

Washington. — (FP) — Za
Youngstown Sheet & Tube kom-
paniji je bila lanska stavka v
jeleklu draga afeta. Za
jeleklu jih ni manj ko \$3,542,
polg tega pa so proti Gird-
lerju družbi naperjene še tož-
be v znesku \$2,600,000.

Stroške stavke pri teh dveh
družbah je objavil senatni odsek
za javne zadeve. Ko skon-
čajo se z ostalimi jeklarskimi
stavkami, ki so bile prizadete po
jeleklu, se bo ta vsota precej
povečala.

Skupni do zdaj znani stroški
stavk je stavke so znašali
\$14,917, kar vključuje \$315,
katero vsoto je porabil obij-
ni gospodarstvenik za razbija-
nje stavke z državnimi milico;
tako vključuje tudi vsote,
katero so porabile okrajne vlade
za poraz jeklarske unije.

Proizvajalci je bila po-
stavljen več tisoč mož velika ar-
mada privatnih in vladnih po-
bojnikov. Kako velika je bila
armada, še ni popolnoma u-
gotovljeno, toda znana so tale
podatki:

Republic Steel je lanskega ma-
ja, junija, julija in avgusta u-
veljavljal 473 izrednih gardistov
prepečenih in pobojnikov —
kateri so potrošili \$18,363;
John Elser, šerif okraja Maho-
n (Youngstown, O.), je re-
kiral 491 deputiranih, od ka-
lih jih je 433 dobil med "lo-
jalisti" delavci Youngstown
Steel in Republic Steel; v Mon-
roeu, Mich., je policijski načel-
nik Jesse Fisher deputiral 400
gardistov in jih nagradil proti
stavkarjem Newton Steel Co., ki
je podružnica Republic Steel. K
je oboroženi sili je treba prište-
ti lokalno policijo prizadetih
in nad tri tisoč mož narod-
ne garde v Ohiju in dobili boste
pol divizije močno armado,
ki je bila poslana nad stavkar-
je v "malem jecklu", in to v pe-
nem letu — "novega deala".

Vprico te velike oborožene ar-
made je veliki "delavski prijatelj"
Roosevelt le rekel: "Naj
sta zadene obe vaši hiši."

Youngstownski šerif je tik
pred stavko in med stavko po-
trošil \$16,050 za bluvalni in sol-
ninski plin, nekaj ga je dobil pa
Youngstown Sheet, katerega ga
je imela cel arzenal — za \$100,
Nabavil si je tudi pet o-
rožnih avtomatov, za katere je po-
trošil \$5121.

Stavka je bila najhitreje
razpisana v Monroeju, Mich.
Zapana D. A. Knaggsa, nje-
govga policijskega načelnika Jes-
seja Fisherja in načelnika kom-
panijske policije Newton Steel
Jamesa S. Torbica je vzelo le
nekaj dni, da so imeli "situaci-
jo pod kontrolo". Poslužili so
se vojaške strategije. Stavkar-
je so pred tovarno Newton Steel
napadli z dveh strani — od sre-
dnj deputiranih vigilantov, od za-
padu pa kompanijska policija.

Vigilante je deloma oborožila
s plinskimi bombami in base-
balističnimi odbijalci Newton Steel,
deloma pa mesto. Za nabavo
plina in količkov je Torbica, na-
čelnik kompanijske policije, dal
\$1066 mestnemu direktorju Ro-
bertu Neisu. Te vsote ni Neis
nikoli vknjižil. Mesto samo pa
je porabilo \$289 za 391 base-
balističnih odbijalcev in policijske
kolice.

Kakor je zupan Knaggs izpo-
vedal, za je k organiziranju vi-
gilantov uriziral drugi veliki
"delavski prijatelj" — governor
Murphy. On mu je rekel, naj

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Jennie Koračin iz
Clevelanda, O., je 5. t. m. obiska-
la gl. urad SNPJ in uredništvo
Prosvete.

Milwaukee novice

Milwaukee. — Pred enim te-
dnom je umrl rojak Karl Doka-
nal, star 60 let. Istočasno je u-
mrila Cathelyne Mestnik, roj.
Brula, stara 28 let. Rojena je
bila v Ameriki in tu zapuša
moža in sina, v Minnesoti pa
starše, pet bratov in šest sester.

— Rojak Avgust Hofer si je
zlomil levo nogo v členku, ko je
po nesreči padel na mokrem po-
polu ob jezeru. — Pred nekaj
dnevi je bandit vlomil v stano-
vanje gostilničarja Karla Ku-
harja in ga z revolverjem v ro-
ki prisilil, da mu je izročil vso
gotovino v hiši, vsoto \$678. Kas-
neje pa so roparja prijeli in Ku-
har je dobil svoj denar nazaj.

— Poroke: Sylvester G. Beaudoin
in Frieda Sušnik ter Wallen J.
Nero in Angeline Erste.

Čikažani v Calumetu

Calumet, Mich. — Frank in
Mimi Omahen ter Andrej in An-
na Miško, vsi iz Chicago, so bili
pred enim tednom tukaj na ob-
isku svojih sorodnikov in prij-
ateljev. Omahen je bivši Mo-
hawan, kjer je nekaj let delal
v rudniku, dočim je bila Anna
Miško rojena v Calumetu.

Dva nova grobova v Jolietu

Joliet. — Zadnje dni je tu u-
mrila Mary Grahek, vdova, stara
62 let in rojena v Beli Krajini.
Zapuša sina, štiri brate in dve
sestri. — V bližnjem Rockdalu
je umrl John Setina, star 53 let
in doma iz Križa pri Žužember-
ku. Tu zapuša tri sinove, dve
hčeri in tri brate.

Nov grob v New Yorku

New York. — Tu je umrla
Polda Volkar, roj. Kvas, stara
51 let in doma iz Domžal. Zade-
la jo je kap. Zapuša sina, hčer,
tri brate in dve sestre.

Kitajska poplava ustavi- la japonsko prodiranje

Sanghaj, 6. avg. — Poplava
dolin ob reki Jangtse vsled na-
lašnega razdejanja jezov je u-
stavila prodiranje japonskih
čet proti Hankovu. Razkačeni
Japonci so nato pričeli s silovi-
timi napadi iz zraka na vse kra-
je ob železnici od Kiukianga do
Nančanga v razdalji sto milj.
Koliko škoda in izgub življenja
so naredile japonske bombe, še
ni znano, toda umetne poplave
so povzročile Kitajcem nepopis-
no trpljenje.

Ameriški smeh v filmih prepovedan v Naciji

Berlin, 6. avg. — Goebbels,
minister propagande v Nemci-
ji, je prepovedal neki ameriški
film, v katerem je scena, ki ka-
že, kako delavci v Ameriki ma-
žejo kruh s surovim maslom in
se smejejo. "To je subverzivna
ameriška propaganda!" je rekel
Goebbels.

zbere skupaj veliko državljano-
v in zdrobi piketno linijo. Zupan
Knaggs je tudi izpovedal, da je
governor Murphy na nekem se-
stanku vprico njega ostel uni-
sake zastopnike radi vzdrževa-
nja piketne straže.

Na dan je tudi prišlo, na ka-
šen način so "lojalni" delavci v
Monroeju poslali Johnu L. Lewi-
su telegram, v katerem so ga
ozmerjali z "diktatorjem" in od-
klanjali njegovo "diktaturo".
Chas. Strohm, delavec pri Re-
public Steel, je izpovedal, da sta
ga nekega dne na ulici pobrala
s svojim avtom dva delovodja.
ga odpeljala v urad lokalnega li-
sta Monroe Evening Post, kjer
so mu dali v podpis dotični tele-
gram. Dva druga delavca pa
sta poslala notarske izjave, da
sta bila na slični način prisilje-
na k podpisu telegrama, katerega
so potem kapitalistični listi ob-
javili po vsej deželi. Tako se
kuje "javno mnenje".

OBOROŽEVANJE NE VODI PRO- SPERITETO, MIR

Alternativa je gradnja
stanovanj in drugega
bogastva

VELIKI PROFITI MUNICIJSKIH BARONOV

Washington. — Ni ga bolj
zmotnega mišljenja kakor je
mnenje, da vodi oboroževanje
v prosperiteto. Prav tako tudi ne
večje hinavščine, kakor je da-
našnja morala vseh kapitalistič-
nih držav, ko za mir, obenem se
pa vse mrzlično oborožujejo in
nekateri so že tudi v krvavem
klanju.

Tega mnenja je Warren D.
Mullin, tajnik delavske sekcije
splošnega protivojnega odbora.
Glede trditve, da oboroževanje
prinaša narodom prosperiteto,
on citira slučaj Anglije, ki že
par let izvaja enega največjih
oboroževalnih programov, kljub
temu pa nima niti začasne pro-
speritete. Letos ima faktično
večjo brezposelnost kot jo je
imela lani. Tudi kupna sila an-
gleškega delavstva se ni zvišala,
pač pa je nižja ko 1935.

Prosperiteto od oboroževanja
imajo le municijski in orožni
magnatje. To konkretno doka-
zujejo angleške orožne in mu-
nicijske firme, čijih profiti ra-
stejo kakor konopje. Od 1935
do 1937 so se profiti angleških
municijskih družb dvignili pri

Vickers, Ltd., za 48%
Vickers Armstrong za 81%
Cammell Laird za 102%
Projectile Engineering za 156%
John Bryn za 317%

Med 1936 in 1937 so se pro-
fiti angleških municijskih kra-
ljev dvignili od 29 do 312%.

In kaj pa z Ameriko? Ali je ta
delež kakšna izjema, da ji je
zagotovljena nekakšna prosperi-
teta od oboroževanja? Nič ta-
kega ni na vidiku. "Dokler bo-
do vse velike države trošile svo-
je energije za vojne priprave,
dokler bo ekonomski razvoj za-
vit v železni jopič militarizma,
dokler bo socialna blaginja na-
rodov podvržena gradnji topov,
bojnih aeroplanov in bojnih la-
dij . . . toliko časa ni nobene
možnosti, da bi bili narodi po-
šteno oblečeni in nasičeni, do-
segli boljše stanovanja ali bolj-
še zdravniško oskrbo in sploh
življenjske udobnejše." Tako pravi
v svojem labodjem poročilu Har-
old Butler, bivši direktor Med-
narodnega delavskega urada Li-
ge narodov.

On pravi dalje, da na svetu ne
more biti miru, dokler bodo
ljudstva živela na nizkem ži-
vljenskem standardu in dokler bo
kakšen narod v skrbeh za svojo
ekonomsko bodočnost. On je
mnenja, da je blagostanje na-
rodov odvisno od mirnega raz-
voja, ta pa od razorožitve in
glojotivite vsakemu ljudstvu ži-
vljenja pod soncem. Kolikor bolj
je kakšen narod odvisen za su-
rovine in svoj trg od zunanjega
sveta, toliko bolj nevaren posta-
ja miru, pravi Butler.

Oboroževanje le žre denar.
Puške, kanoni, bojne ladje in le-
tala, municija in morilni plin
ne predstavljajo nobenega pro-
duktivnega kapitala, marveč le
socialno potratno na debelo. Za
vzdrževanje tega aparata mora-
jo ljudstva, največ delovne ma-
se, tudi vsako leto prispevati ve-
like vsote z davki. Vojna pa je
naravnost katastrofa zanj. Od
vsega tega imajo profit le mu-
nicijski in orožni baroni.

Amerika nujno potrebuje naj-
manj dva milijona novih stan-
ovaj, dvanajset milijonov. Ako
bi denar potrošila za gradnjo
stanovanj, namesto da ga meče

Papež in fašisti so si ponovno v laseh

Vzrok je nova fašistična
rasna doktrina

Rim, 6. avg. — Farinaccijev
list Il Regime Fascista, glasilo
ekstremnih fašistov, je pričel
odprto udrihati po Vatikanu.
Vzrok temu je deloma papeževa
opozicija proti novi Mussolini-
jevi rasni doktrini, naperjeni
proti židom, in deloma vsled ka-
toliškega bojkota neke fašistične
razstave, pri kateri so bili po
mnenju moralističnega Vatikana
plavalci nekoliko premalo
oblečeni.

Farinaccijev list tudi dvomi o
umestnosti, da je član Katoliške
akcije lahko obenem tudi dober
fašist. Njegov list tudi vodi
smotreno gonjo proti židom.

Mussolinijev list Il Popolo d'
Italia, ki izhaja v Milanu, pa je
pojasnil vladni dekret, a kate-
rim je zadnje dni zaprla šole
vsem tujim židom, ki so pribe-
žali v Italijo iz Nemčije, Avstri-
je in balkanskih držav. List
pravi, da je bilo to potrebno, da
se napravi v šolah prostor za
italijanske otroke in dijake. Ta
dekret za enkrat še ne afektira
italijanskih židov, toda ga sma-
trajo kot prvi korak pri izvaja-
nju nove fašistične rasne dok-
trine, s katero je Mussolini pro-
glasil žide za manjvredna bitja
od "arijskih" Italijanov.

Dunaj, 6. avg. — Naciji so
forsirali vse dunajske natakar-
je in natakarice, da so podpisali
izjavo, v kateri je rečeno, da so
za izključenje vseh židovskih go-
stov iz gostlin. Mnogi so se o-
pravičili pri židih in rekli, da
se zavedajo, da to pomeni tudi
zanje ekonomski samomor. Na-
ciji brezobzirno trebijo žide po
vseh Avstriji in so jih gospodar-
sko v kratkem času že skoraj
popolnoma uničili. S terorjem
jih prisilijo, da "próstovoljno"
odstopijo svoje premoženje na
nacijem. Od štiri do pet tisoč ži-
dov je že šlo v prostovoljno
smrt, odkar so naciji okupirali
Avstrijo.

Martinova zmaga v boju s komunisti

Odlok eksekutive potr-
dil izključenje
treh

Detroit, Mich., 7. avg. — Ek-
sekutiva avtomobilske unije je
včeraj potrdila izključenje treh
podpredsednikov, četrtega je pa
odstavila iz urada za tri mesece.
Izključeni iz urada in unije so
Richard T. Frankenstein, Wynd-
ham Mortimer in Ed Hall, sus-
pendiran za tri mesece je pa bil
Walter N. Wells.

za oboroževanje, tedaj bi ta ak-
tivnost lahko prinesla deželi
zdravo prosperiteto. Poleg te-
ga bi tudi vsako novo stanova-
nje pomenilo povečanje narod-
nega bogastva, blagostanja in
zadovoljnosti.

Konservacija prirodnega bo-
gastva — gozdov, polja, premo-
ga, vodnih sil itd. — je druga
sfera, ki kliče deželo na veliko
aktivnost. Tudi na tem polju
lahko vlada z dobičkom za bo-
dočnost naroda investira velike
vsote in uposli armade brezpo-
selnih pri konstruktivnem delu.
Toda, ako bo izdajala milijarde
za oboroževanje, kot je na Ro-
oseveltovo iniciativo zaključil
zadnji kongres, ne bo denarja
ne za gradnjo stanovanj, ne za
konserviranje prirodnega bo-
gastva in tudi bolj malo za social-
no skrbstvo. Eno ali drugo,
Rooseveltova administracija po-
akuša oboje, toda gradi le hiše
iz kart, ki jih nekega dne poruši
vihar.

ŠPANKA OBDOJA ZLOČINSKO PO- BIJANJE OTROK

Prehrana prebivalstva
je velik problem

ZUNANJA POMOČ POTREBNA

New York. — (FP) — Od
vseh fašističnih grozodejstev v
Španiji je najbolj obsojanje
vredno njih barbarsko pobijanje
otrokov in drugega civilnega pre-
bivalstva iz zraka. Otroci po
mestih in vaseh, ki žive v več-
nem strahu pred zračnimi na-
padi, v pomanjkanju in sredi
potokov krvi, se ne morejo nor-
malno živeti in duševno nor-
malne ljudi, je rekla mlada špan-
ska odvetnica in profesorica E-
laine Malasechevarria. Ona je
tudi tajnica španske ženske or-
ganizacije Otroške pomoči.

V Ameriko je prišla v intere-
su pomoči lojalistom. Rekla je,
da je bila priča stotinam bomb-
nih napadov iz zraka. V Barce-
loni je bila tudi sama ranje-
na. "Videla sem umiranje in je-
danje otrok pod razvalinami in
matere, ki so v svojem obupu
postale blazne. Videla sem člo-
veške ude, roke in očesa, ki so
ležala na cesti kakor leže tukaj
koščki papirja."

Rekla je, da film "Blockade"
realistično potrjuje aktualno
situacijo v nekem španskem me-
stu. "Če daste otroku košček
čokolade, se mu prav tako zdi,
kakor če tukaj daste komu tisoč
dolarjev."

Velik problem v lojalistični
Španiji je vprašanje prehrane,
ker je v Barceloni, Valenciji in
Madridu pribežalo nad tri milio-
ne ljudi s Francovega teritorija.
Prinajmanj kave, sladkorja,
medicine, čevljev, premoaga, pi-
lita itd. Na zimo bo ta problem
postal še resnejši. "Da ljudje
danes ne stradajo, je to povsem
zasluga zunanje pomoči," je re-
kla ta španska dama. Iz Ameri-
ke odide v lojalistično Španijo
mesece septembra ladja s 6000
tonami živeža in drugih potreb-
ščin, v kateri namen se sedaj
zbirajo prispevki, bodisi v goto-
vini ali blagu.

Lojalistična Španija je v enem
letu ustanovila 10,000 šol, in to
kljub vojni; v dobi monarhije
je bilo ustanovljenih le tisoč šol
na leto. "Kdorkoli je videl te
ljudi, ki so pripravljeni umreti
za ohranitev svobode, je prišel
do zaključka, da bo demokracija
na Španiji zmagovala. Kdaj pri-
de do tega, je odvisno od pomo-
či zunanjega sveta v tej borbi
proti Francu, Mussoliniju in Hi-
tlerju. Ljudstvo se zaveda, da je
bo zmaga vlade obenem tudi
zmaga za svetovni mir."

Španski lojalisti še vedno v ofenzivi

Franko zagnal s veže
Maročane na bojišče

Hendaye, 6. avg. — Španska
ljudska vlada v Barceloni poro-
ča, da so njene čete včeraj oku-
pirale nadaljnji dve postojanki
na desnem krilu svoje nove li-
nije ob reki Ebro v Kataloniji,
dočim sta drugi dve fašistični
postojanki tik pred padcem.
Kraj te lojalistične zmage je 25
milj severozapadno od Gan-
dese.

Lojalistični napadi na cen-
tralni fronti v okolišju Teruela
se nadaljujejo in včeraj so loja-
listi vzeli dve vasi zapadno od
Albarracina.

Franko je včeraj pognal na
bojišče v Kataloniji veliko krde-
lo svezih maroških čet, ki so
pod silnimi topniškimi kritejem

Zadnje vesti

MOSKVA. — Litvinov je za-
vrgel novo ponudbo Japonske za
mirovna pogajanja, očita joče ja-
panskim militaristom, da iščejo
vojno s sovjeti — in lahko jo
imajo, če jo hočejo. Sovjetska
vlada se je že naveličala prote-
stiranja za vsak napad, ki ga Ja-
ponci izvrše čez sibirsko mejo.

TOKIO. — Japonski vojni ur-
ad poroča, da so ruska letala
razdejala kos železnice ob reki
Tumen in ruske čete so okupi-
rale nekaj ozemlja severno od
Čangfengga.

HENDAYE. — Fašisti so za-
čeli protiofenzivo v Kataloniji in
lojalistične čete so se morale u-
makniti v nekaterih krajih ob
reki Ebro. Fašistično poročilo se
glasi, da so lojalisti izgubili o-
krog 6000 mož.

LOUISVILLE, KY. — Novo-
dealski senator Barkley je bil
ponovno nominiran v Kentucky-
ju pri primarnih volitvah v so-
boto.

Nove napetosti med Nemčijo in Češko

Nacijako časopisje grmi
proti Čehom vsled
obmejnega incidenta

Berlin, 6. avg. — Dva češka
vojaška letalca, ki sta v sredo le-
tela nad nemškimi ozemljem pri
Glatzu, sta dala nacijem nov
povod za grmenje proti Čehoslo-
vakiji. Hitlerjeva vlada je za-
grozila, da bo proti "nadaljnjim
obmejnimi kršitvam po čeških
letalih storila enak korak kakor
ga je Francija proti Španiji!" —
Francija je streljala na Fran-
cova letala, ki so vdrli v Fran-
cijo.

Po tem incidentu je hlastnilo
tudi vse nacijako časopisje, ki je
odprlo silno gonjo proti Čeho-
slovakiji. Češka letalca tudi
doži, da sta fotografirala nem-
ške obmejne utrdbes. Pravi, da
je bil ta polet preračunjena
provokacija.

Češki poslanik v Berlinu dr.
Vojtech Mastny je obiskal na-
cijakega zunanjega ministra in
mu izročil vladno opravičilo, je-
kar pa je nacijako časopisje
ignoriralo. Poslanik je pojas-
nil, da sta se letalca izgubila in
se takoj vrnila, ko sta spoznala,
da sta nad nemškimi ozemljem.

Praga, 6. avg. — Češka vla-
da je izrekla obžalovanje, da je
prišlo do obmejnega incidenta.
Uradniki so rekli, da bosta le-
talca kaznovana.

Nekaj časa je izgledalo, da bo
ta dogodek otežkočil delo ang-
škega posredovalca, viskanta
Runcimana, bivšega angleškega
trgovinskega ministra. Med če-
sko vlado in sudetskimi Neme-
ci je že pričel posredovati in je
v ta namen kmalu po prihodu
konferiral z zastopniki obeh
strank.

Eksplozija na italijan- ski križarki; 15 mrtvih

Rim, 6. avg. — Petnajst Ita-
lijancev je bilo ubitih in 20 ra-
nenih na križarki Quarto zad-
nji ponedeljek zaradi razstrelbe
kotla. Križarka se nahajala v
luki Pollens otoka Mallorca pri
Španiji.

iztrgale lojalistom vas Vialba
de los Arcos pet milj severno-
zapadno od Gandese. Ta strate-
gična postojanka je bila teden
dni v rokah lojalistov, ki so se
zdaj umaknili na rob vasi.

Fašisti so tudi poskusili z o-
fenzivo ob francoski meji v se-
vernozapadni Kataloniji. Začeli
so prodirati proti Sortu, toda
lojalistični brambosci so vrgli
nekaj užigalnih bomb v vzhod-
ni hrib, po katerih so fašisti
prodirali; bombe so zažgale
smrekove gozde in dim ter pla-
men sta hitro odpodila fašiste.

Frankovi letalci so ponovno
metali bombe na Valencijo.

TOKIO IN MOS- KVA SE IGRATA SKRIVALICE

Sovjeti zavrgli japonske
pogoje in Japonska je
zavrgla sovjetske
pogoje

OBE STRANKI ZA MIR IN OBE GRO- ZITA Z VOJNO

Moskva, 6. avg. — Sovjetski
uradni krogi so danes uverjeni,
da je Maksim Litvinov, sovjet-
ski komisar zunanjih zadev, u-
gledil pot Japonski, da lahko
umakne svoje čete iz bojne cone
ob sibirski meji pri Čangfeng-
gu brez izgube kakšne časti in
potem bo zadeva poravnana.
Zadnji pogoji Sovjetske unije za
mir, ki jih je Litvinov izročil ja-
panskemu poslaniku Sigemitsu-
ju, so, da Japonska prizna me-
jo, določeno v pogodbi iz leta
1866, nakar naj umakne svoje
čete preko te meje na mandžur-
sko stran in spor bo končan. Ti-
sto japonsko vojaštvo, "kolikor
se ga še nahaja na sibirskih
tleh," se lahko na tišem umakne
čez mejo, ne da bi vsled tega
trpel prestiž Japonske.

Sovjetska vlada seveda vztra-
ja, da poravnanje spora na te-
melju japonskih pogojev je ne-
moženo in Japonska naj dobro
premisli — posledice, ki jo ča-
kajo, če hoče biti trmasta. Ja-
panska vlada namreč zahteva,
da obe stranki izpraznita spor-
no ozemlje, ki naj ostane nev-
tralno toliko časa, da se reši
vprašanje definitivne meje.

Tokio, 6. avg. — Japonska vla-
da je zelo optimistična v upanju,
da bo "žepna" obmejna vojna z
Rusijo kmalu končana, med tem
pa japonski vojni urad poroča,
da so ruski topovi sinoči ponov-
no bombardirali mandžukujake
postojanke ob meji Sibirije. Zu-
nanji urad je prejel zapisnik
konference med japonskim po-
slanikom in sovjetskim zuna-
njim komisarjem Litvinovom v
Moskvi in iz tega zapisnika je
razvidno, da pogajanja med Ja-
pansko in Rusijo "napredujejo"
in sporna zadeva je lahko hitro
končana, samo če sovjeti neko-
liko odnehajo s svojo trmo.

Istočasno, ko so ruski topovi
sipali ogenj na mandžukujake o-
zemlje, je nedogodno število ru-
skih letal spet poletelo nad
Mandžukujem in Korejo, toda
japonski protiletalski topovi so
jih odpodili. Kako agresivno je
rusko poveljstvo v vzhodni Si-
biriji, dokazuje to, da so Rusi
od 29. julija izstrelili 15,000 ve-
likih in manjših gran

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKEGA NARODA
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravsko drzavo (levo Chicago) in Kanado
\$1.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago
in Kanado \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na Londonu
\$4.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Canada \$7.50 per year.
Foreign countries \$9.00 per year.Člani organizacije govorijo:—Slovenski glasnik in narodna
glasila se ne vračajo. Slovenski literarni vestnik (časnik, po-
sti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slovaški.
Vse je priložilo poštino.Advertising rates on agreement—Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima slika s karto

PROSVETA

2657-69 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglejajo na primer (July 31, 1938), poleg vsakega
imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla na-
ročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Starokrajski mišmaš

Med poročili, ki jih Prosveta prejema iz sta-
re domovine, je bilo zadnje dni tudi eno o usta-
novitvi nekakšne "izseljenske zbornice" v Ljub-
ljani. Slovenski katoliški tisk v starem kraju
je obširno poročal o tej stvari—dočim je drugi
tisk docela molčal o tem—in iz tega je bilo po-
neti, da se omenjeno "izseljensko zbornico"
poročili znani pater Kazimir s svojo Rafaelo-
vo družbo, škof Rožman in minister Korošec,
torej glave slovenskega klerikalizma.

V zvezi s tem je bilo poročilo, da se je usta-
novnega zborovanja za "zbornico" udeležil tudi
neki Ily Bratina iz New Yorka—nam docela
neznani—ki je prispeval nekaj sugestij, kako
naj bi se izboljšale razmere med staro domovi-
no oziroma jugoslovansko vlado in našimi iz-
seljenci v Ameriki.

Vsa ta stvar je za nas v—gosti megli. Ne
vemo, kaj ti ljudje hočejo, kaj špekulirajo s
tem najnovejšim poskusom—vendar, če vse to
presojamo in luči njihovih prejšnjih poskusov,
vidimo, da se na nekoliko drugačen način po-
navlja stara igra, katera gre za tem, da se iz-
seljenci v Ameriki učinkovito privedejo na re-
akcionarni režim v stari domovini. To je bilo
in je še načelo in jedro vseh teh poskusov.

Z drugimi besedami: fašistična Italija si
lasti ameriške Italijane in jih skuša na vse
načine in v vseh ozirih prikleniti trdno nase,
nacija Nacija dela isto z ameriški Nemi-
ci—in zakaj ne bi tudi Jugoslavija poskusila
tega? Jugoslavija sicer še ni popolnoma v fa-
šističnem taboru, toda, če pogledamo njeno na-
pol diktatorsko politiko, njeno stupidno cen-
zuro tiska in njeno zatiranje vseh civilnih svo-
bodščin, vidimo, da ni daleč od fašizma.

S tega stališča pa so vsi poskusi zamaž
za veliko večino ameriških Slovencev, o katerih
lahko govorimo in najbrže tudi za veliko več-
ino ameriških Hrvatov. Naše velike podporne
organizacije, kakršna je SNPJ, se ne bodo NI-
KDAR podvrgele kakšnemu diktatu iz stare do-
movine—absolutno nobenemu diktatu, ki na-
sprotuje idejam vsestranske demokracije!

Reakcionarni rojaki v starem kraju, kakršni
so klerikali na eni strani in razni jugofašisti
na drugi, dobro vedo, da USILITI nam ne mo-
rejo ničesar in PRISILITI nas ne morejo k no-
beni stvari, kajti mi smo že leta in leta svo-
bodni državljani Združenih držav, politično in
ekonomsko neodvisni od Jugoslavije, napram
kateri nimamo nobenih obilicij. Kontrola,
kakršnakoli je že mogoča, bi torej morala biti
PROSTOVOLJNA z naše strani—te pa ne bo
nikdar! Ne od ogromnega števila slovenskih
imigrantov naprednega mišljenja, ki bodo tu
umrli—še manj pa od njihovih otrok, ki ni-
majo nobenega smisla za katerikoli kraj z-
unaj Amerike!

Mi ne vodimo nobene propagande za stari
kraj, čeprav se zavedamo, da bi naše ameri-
ške ideje v starem kraju prav nič ne škodile in
čeprav globoko simpatiziramo z vsemi resni-
no demokratičnimi in svobodnoljubnimi krogi
v stari domovini ter čutimo živo potrebo kul-
turne skupnosti s temi krogi. Kljub temu ne
usilujemo ničesar staremu kraju. Smatramo,
da je stari kraj dovolj sposoben, da si sam
gradi svojo socialno-politično, kulturno in eko-
nomsko bodočnost.

Zakaj ne bi tudi stari kraj ostal v svojih
mejah? Čemu stari kraj ne prizna nam spo-
sobnosti, da se sami vladamo v ameriškem živ-
ljenju, da sami vodimo svoje organizacije—ne
pa, da nas nekdo zaščiti pred našimi podpor-
nimi enotami, kakor predlaga neki Bratina iz
New Yorka—in da si sami oblikujemo svojo
bodočnost? Ali starokrajška reakcija misli, da
smo otroci, ki potrebujemo jero, da nas bo
pital iz žlice?

Čemu vedno ta skrb v starem kraju, tista
večna zborovanja, tista društva, izseljenske
zbornice—in vse tisti mišmaš? Čemu toliko
salamske brige, da bomo versko propadli in
nacionalno propadli, da bo naša mladina izgub-
ljena za stari kraj—ko pa ves čuječi svet lah-
ko vidi, da reakcionarni gospodje "rešeniki"
nečajo ali ne morejo videti tega—da nas je
hajmanj 100.000 že davno versko propadlo, da
smo jugoslovansko-nacionalno do malega že vsi
propadli in da naša mladina ne rešijo več vse
armade Evrope!...

Brigajte se za stari kraj, gospodje! Poskr-
bite, da bo pri vas kaj svobode, demokracije in
svobodne misli!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Razno iz Lawrence

Lawrence, Pa. — Z velikim
veseljem čitam dnevnik Prosveto
zlasti zato, ker vidim od vse-
povsod razna zanimiva poročila.
V poročilih se opaža obilo zani-
manja za SNPJ. Kako človeka
veseli, ko vidi, da je toliko lepe-
ga in koristnega zapiranja med
našimi mladimi člani in članicami
za našo jedrno. Vred tega
navdaja človeka upanje in go-
tovost, da bo mlajša generacija
v bodoče vodila jedrno po pra-
vih potih in zanjo delala, da bo
še bolj napredovala.

Koga ne bi veselil pojav med
našo mladino, ko vidi, da se za-
nima za jedrno načela in
smernice, ko vidi, da hoče mla-
dina voditi jedrno na isti svo-
bodomiselni podlagi in po istih
smernicah, po katerih je šla na-
prej in na katerih je bila zgra-
jena. Tudi naša mladina se za-
veda, da se mora skupno z nami
boriti proti našim skupnim iz-
koriščevalcem in proti našim
nasprotnikom vedno na poti,
ker vedo, da je močna in vpliv-
na.

Dne 24. julija sem se udeležil
seje federacije zapadne Penne
v Broughtonu in bil sem navzoč,
ko so društveni zastopniki dali
gorko klobuto tisti Vitkovič-
Čipčičevi resoluciji. Če se ne
motim, je samo 7 zastopnikov
glasovalo za resolucijo, vseh o-
stalih 61 zastopnikov pa je so-
glasno glasovalo proti! To je
pač najhujša klobuta, kar sem
jih še videl.

Društva so bila na tej fede-
racijski seji zastopana 100%.
Po seji se je vršil piknik, na ka-
terem je bila velika udeležba
članstva z vseh strani in krajev
zapadne Penne, iz Ohia in West
Virginije. Za ples so izborni
igralci Bergantove hčerke tako
vesele in poskočne komade, da
se je resnično vse vrtelo, vse
staro in mlado. Tudi njihov o-
če, Jakob Bergant, je bil navzoč.
On je stara gorenska korenina;
z njim se poznava že mnogo let,
ko sva bila še mlada in sva ga-
rala na Piney Forku v Ohio. On
je vedno imel veselje do godbe.
V Piney Forku je vodil godbo in
jo poudeloval. Pozneje je tudi
svoje hčerke izučil v godbi, da
znajo tako lepo igrati, da jih je
kar veselje poslušati in gledati.
Tako mlade so pa tako zani-
maje do godbe! Le tako naprej
po začrtani poti! Želim vam
veliko uspeha!

Od tam smo se odpeljali v
Canonsburg na piknik, da si o-
gledamo naše kraške korenine
in rojake iz Višnje gore. Ude-
ležba je bila velika in vladalo je
splošno zadovoljstvo med pikni-
karji. Canonsburški rojaki so
napredni v vseh ozirih, zakar
jim gre priznanje.

Glede dela pri nas na Lawren-
cu je treba pripomniti, da ne-
kateri delamo vsak dan, polovi-
ca pa jih je odslovljenih. Ude-
ležba je bila velika in vladalo je
splošno zadovoljstvo med pikni-
karji. Canonsburški rojaki so
napredni v vseh ozirih, zakar
jim gre priznanje.

Ker je v sled tega društvo 245
SNPJ zelo prizadeto, ker so člani
delo izgubili in ker gre zara-
di dvorane in kluba — dvorana
je primerna za razne igre in
druge prireditve — a žal ni do-
volj Slovencev, drugorodci se pa
ne zanimajo ne za dvorane ne
za društva.

Dela ne bi tukaj dobili, tudi
če ga bi z bakljo iskal opoldne,
ko sonce najbolj sije!

Kar se pa tiče tiste polemike
zaradi naprejevev in komun-
stov, priporočam uredništvu
Prosvete, da vse dopise take
vsebine odkloni, naj jih enostav-
no v koš zmeče. Uredništvo naj
se zvesto drži konvenčnih skle-
pov in smernic, pa se bo napra-
vil konec zdražbarjem.

Frank Strah, 245.

O veseljem presenečenju in
drugem

Sharon, Pa. — Pred par dnevi
sem poročal s potovanja, da sem
obiskal rojake v okolici Johns-
towna in v Johnstownu, dalje v
Yukonu in Herminieju. Delav-
ske razmere so povsod slabe, ta-
ko seveda tudi pri nas v Sharo-
nu. Kakor so mi nekateri pra-
vili, delajo le po 3 do 4 dni na
dva tedna, tako da tistim, ki
imajo draga stanovanja, za hra-
no malo ali pa nič ne ostane.

Dne 3. avgusta sva bila z že-
no zelo prijetno presenečena.
Tega dne je namreč moja boljša
polovica dopolnila 64. leto svo-
jega življenja in v vsej tej dobi
ni bila še nikdar resno bolna.
Vseled tega je zelo korajžna in
čvrsta. Ona je članica SNPJ
približno že 30 let.

Well, za ta dogodek v naši
družini je zvedel rojak Jakob
Trojar, ki je izvrsten muzikant.
V Moon Runu ga rojaki dobro
poznajo iz prejšnjih let, da je fin
muzikant. Ima veliko družino,
večinoma ženskega spola in ne-
kaj je že omoženih, mlajše tri
hčerke pa je izučil za muzikant-
ke, ki so že večkrat nastopile na
raznih koncertih.

No, in dne 3. avgusta so pri-
šli k nam kar štirje Trojarjevi
muzikanti, njegova žena pa je
prinesla moji ženi lepo darilo,
zakar se ji iskreno zahvaljuje-
va. Jakob in njegove tri hčere
so lepo svirale vesele domače
komade, tako da nam je čas hit-
ro potekel. Pred odhodom so
zaigrali ameriško himno. Zani-
mali smo se za mlado dekletce,
ki je zapelo več slovenskih pes-
mic. Ta deklica je stara okrog
10 let. Ko sem jo vprašal, ka-
ko se je naučila oziroma kdo jo
je naučil slovenske pesmi, mi je
Trojarjeva mama povedala, da
jo uči slovenske pesmi Frances
Novak, kar je pač lepo za člani-
co novoustanoavljenega angleško
poslujkega društva SNPJ v
Sharonu, ki je bilo uradno vpe-
ljano v jedrno na svedani na-
čin drugega julija tega leta.

To novo angleško poslujke
društvo SNPJ, ki se imenuje
"Keystoners" in ima št. 756,
ima dobre pogoje za napredek
in vsi znaki kažejo, da se bo le-
po razvijalo. Njegovi mladi člani
so aktivni. Na mladinski pik-
nik 17. julija me je Henry Ru-
pert pisemno povabil in šel sem.
Mladina se je veselo sukala o-
krog Prosvetnega "očeta", na-
to so me pa obkolili, nazadnje
pa so me še slikali. Tako sem
bil "zadet" v sredi med samo
mladino!

Izvedel sem, da to naše novo
društvo SNPJ priredi plesno
veselico v nedeljo, dne 14. av-
gusta v SDD. Priporočam jim,
da vprašajo Trojarjeve hčerke.

Slika pri vstopu v vodovodni tunel blizu Baltimoreja, v katerem
je radi eksplozije 450 funtov dinamita 200 čevljev pod zemljo iz-
gubilo življenje deset delavcev.

ki znajo tako lepo igrati in ki
so članice tega društva. Le ko-
rajžno naprej, mladeniči in mla-
denke! Prosvetin "očeta" in o-
stali starejši člani SNPJ v na-
selbini vam bomo šli vselej na
roke v vseh ozirih. Čim bolj bo-
ste agitirali za pridobivanje no-
vih članov, tem bolj vas bomo
veseli. Zato pa — veselo na-
prej!

Moja žena in jaz se iskreno
zahvaljujemo Trojarjevi družini
za poset in lepo darilo!

Frances in Anton Zidanšek.

Omreževalec
razkrinkanAkcija za novo obrav-
navo

Dubuque, Iowa. — (FP) — Za
unijakega organizatorja Archie-
ja Carterja, ki je bil omrežen po
dveh prevoznih družbah in ob-
sojen v desetletni zapor, se je
potegnila Unija za civilne svo-
bodščine, ki je pričela z akcijo
za novo obravnavo na podlagi no-
ve evidence o Carterjevem omre-
ženju.

Carter se je zameril tukajš-
njim industrijskim in političnim
bosom, ker je vodil uspešno
kampanjo za izvolitev delavskih
kandidatov za mestni svet in šol-
ski odbor, kakor tudi stavko voz-
nikov, ki jim je prinesla zmago.
Obenem je bil tudi urednik tu-
kajšnjega delavskega lista The
Dubuque Leader. Na petdnevni
obravnavi je trdil, da je nedol-
žen, toda bil je spoznan za kri-
vega in obsojen v 10-letno ječo.
Obtožbe je bil nemoralnih spol-
nih dejanj. To je bilo v aprilu.

Nedavno pa je bil prijet v Mil-
waukeju kot poptuh neki mlad
fant po imenu Donald Emerson
iz Dubuqua, ki je izpovedal, da
je pomagal omrežiti Carterja, za
kar je aprila prejel \$50 od dveh
prevoznih družb in povrh še de-
set dolarjev na teden.

Pričakuje se, da bo ta škandal
pretresel tukajšnje bizniske in
policijske kroge do dna, ker pri-
zadeti niso le delodajalci, marveč
tudi mestna in državna policija.

Kaj zahteva doba od
nas?

Nahajamo se v dobi duhovne-
ga razkroja. To opazujemo in
čutimo. Nihče pa, ki pozna zaka-
ne razvoja, tudi v tej kritični do-
bi ne bo obupal ali izgubil po-
gum.

Seveda je predvsem potrebno,
da sam ne oboli za duhovno kri-
zo, zakaj, če še sam oboli, potem
postane apatičen, nergav, brez
idealov, brez volje in resnobe.
Izgubi cilj izpred oči, ni mu več
za konsolidacijo ideologije in pro-
blemov. Lovi se za krili "odlič-
nikov" in čaka na milost, ki mu
pade iz bogatih jasl.

Postane navadno navadni
konjunkturist in koristolovec.

Vse te zle posledice ima doba
duhovne krize, katerim prav lah-
ko zapade, kdor ni zaveden in tr-
den v načelih.

Socialistično delavstvo se za-
veda tega dejanskega stanja. Ve,
da bo treba mnogo značajnosti
in mnogo načelnosti ter dela, da
odvrne grozečo katastrofo od
človeštva.

Prva naloga delavstva je, da
napove boj duhovnemu razkroju.
Neizprosen boj. Kako in kdo naj
vodi ta boj?

Časih smo se pripravili o teo-
riji, kaj je delavcu, socialistu
bolj potrebno, ali organizacija,
ali zavednost, socialistična kul-
tura? Končno pa smo le prišli
do soglasja, češ, da je oboje e-
nako potrebno.

Danes so razmere nekoliko
drugačne kakor so bile.

Nesvoboda je pravi krivec du-
hovnega razkroja. Zato menimo,
da je kulturno delo potrebno,
skoraj bolj, kot pa danes potreb-
ne organizacije, v katerih lahko
zdravimo kugo duhovnega raz-
kroja. V organizaciji se učimo
resnobe, v organizaciji spozna-
vamo najrazličnejše svoje intere-
se, ki nas družijo k skupnemu
delu za skupni cilj. Tako vrši-
mo v organizacijah dve nalogi:
odpravljamo današnji duhovni
razkroj in širimo kulturo, ki nas
usposablja za konstruktivno mi-
selnost in konstruktivno delova-
nje pri sebi in v družbi.

Naši novi in stari člani orga-
nizacij se pa morajo seveda tu-
di potruditi, da se popolnoma o-
tresejo vseh razkrajajočih na-
pak, ki bi utegnile v organizaci-
jah povzročiti osebnost, pa ma-
gari taktične spore in motiti so-
glasje. Nekaj napak več ali manj
ne škoduje mnogo, škoduje pa
motnja soglasnosti v organizaci-
ciji, ker nesoglasje otežkočuje
socialno in kulturno delo orga-
nizacije. Če napravimo tjo pa
tam napake, je to naša šola in
ko bomo zrelejši, bomo vse na-
pravili bolje. Toda ideal organi-
zacije mora biti in ostati orga-
nizacijska in duhovna enotnost,
da bomo lahko vršili veliko kul-
turno misijo, ki je v današnji
dobi tako silno važna, da lahko
rečemo, da je edino rešilna.

To bodi naš ideal danes, vse
drugo je posledica žalostnega
današnjega duhovnega razkroja.

—Del. Pol.

Pet bilijonov let

Zaporednost dogodkov, ki jo v samoveli-
imenujemo "svetovno zgodovino", ne oba-
niti polnih deset tisočletij. Sumerijske pla-
zakonov so mlajše, najstarejše arheološke na-
be se približujejo tej starosti.

Deset tisoč let je v zgodovini človeštva
dosti, toda malo nasproti zgodovini zemlje-
vesoljstva. Nekoliko bolj se sliši "tri sto t-
let", ali "milijon let", kolikor je poteklo po d-
teorijah od tiste dobe, ko je človek ostavil sv-
živalsko obleko ter "ustvaril" nov razred:
veški. A kaj je to proti 150 milijonom let,
so po švedskem učenjaku Holledalu in po ar-
riškem znanstveniku Borellu potekali od č-
ko so ogromni, danes že vsi izumrli zavri-
segli višek svojega razvoja? In v tistem
je poteklo že vsaj prvih 150 milijonov let
dobe pragozdov, ki so dali naš črni premog,
dobe troških stegozavrov in meter dolgih ka-
pastirjev.

Tako prihajamo polagoma čedalje bolj v
davnino. Posamezni milijoni let, ki so ven-
tolikšen čas, da si jih prav za prav ni po-
stavljati ne moremo, izginejo, štejejo samo
sto milijoni in milijarde let. Sedem do osem
milijonov let je prešlo bržkone od onega č-
ko so viharji divjali nad algonkiškimi pramo-
ki so skrivala v svojih globinah najbrže p-
enostanična bitja. Od tega je že cela večna
a še ne tako dolga, da bi ne postala dovolj m-
hna proti poltretji milijardi let, odkar se
stvorila zemeljska skorja. Po odkritju radio-
tivnosti je znanost lahko po količini v rudni-
vsebovanih razkrojenih proizvodov urana iz-
čunala tudi takšne dobe. Po tej metodi je k-
nost nadalje doznala, da imajo tudi meteori
ki padajo iz vesoljstva na našo zemljo, prib-
no isto starost — znamenje, da so drobci iz
dejanj, nekoč naši zemlji podobnih svetov.

Zemlja je torej po današnjih hipotezah st-
dve in pol milijarde let. Castitljiva starost
a vendar kako mlada in sveža je še v prime-
svojem soncem, ki ji daje svetlobo ter omog-
vse življenje na njej! Kako dolgo že žari
ogromno nebesno telo, katerega ponosni o-
smo vsi? Skrbna opazovanja so dognala, da
gibalna energija v vesoljstvu, med zvez-
stalicami, kakršno je tudi naše sonce, po-
enaka. To se pravi: masivne zvezde se giblj-
počasneje, lažje pa hitreje. Isti pojav kako
svetovju najmanjšega, kjer so teži mole-
prav tako počasnejši, lažji pa gibnejši. To
haja od njihovega neprestanega medsebojn-
zadevanja, od medsebojnega vplivanja na m-
sebojna gibanja. Ti medsebojni vplivi so d-
vali tudi v velikem vesoljstvu, da so usta-
to stanje, pa se da izračunati: znašala je k-
pet bilijonov let. Tolikšna je torej približna
rost zvezd (in tudi našega sonca). To je tako
popisno dolga doba, da je vsak poskus za nj-
ponazoritev brezuspešen. Ali si morete
predstavljati, če povemo, da je sonce 2000
starejše nego vse življenje naše premišne-
njeneja začetka do današnjega dne?

To pa še ni najdaljši čas, ki se da ugoto-
za življenje vesoljnosti! Angleški učenjak J-
je izračunal, da o neke pramegle v vesolje
stare najmanj 200 bilijonov let. Njegov na-
stveni tekmeč Eddington pa misli, da so
svetovni sestavi najmanj dvakrat starejši.

Zivalska idila

V nekem kraju v okolici Brna opazujejo
zadnjem času redko živalsko idilo. Pred
tom dni je neki gozdni delavec izročil ta-
kajšnemu gozdarskemu uradu tri dni st-
srno, ki jo je našel v gozdu.

Gozdarjeva žena se je zavzela za lepo ži-
vso ljubeznost, vzredila jo je in jeseni jo je
pustila. Srna ni pozabila skrbne nege, ki jo
bila deležna v tej hiši, in pozimi se je več-
vrnila, da si je izmoledevala malo hrane. Sr-
mladi pa je izginila v globino gozdov in se
prikazala več.

Gozdarjevi so bili nanjo že skoraj pozab-
ko so nekega jutra zaslišali čudno piskanje.
Gozdar je pogledal, kaj je, in je našel v go-
srnjaka. Kakšnih sto metrov daleč je b-
samica, ki je izginila, čim je zagledala goz-
ja. Ker se do večera ni vrnila, so srnjaka
odnesli v hlev, kakor pred letom dni njego-
mater, in gozdarjeva žena je poskrbela za njo.

Od časa do časa se samica sedaj vrača,
pogleda, kaj je z njenim mladičem, lagine-
vedno znova hitro v gozd, da bi ne mogel za-
Pametna žival se spominja očitno svoje lepe
varne mladosti in zaupa tudi svojega mladi-
ljudem. Srnjaka redijo sedaj s kravim mi-
kom, dokler ne pride nekoč njegova mati po-
in ga odvede v gozd.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 8. avgusta 1918)

Domače vesti. John Trčel iz Lawrence, Pa.
ima dolg dopis o živahem gibanju SRZ v za-
padni Penni.

Delavske vesti. V kongresu je bil predlo-
načrt za oprostitev važnih industrijskih d-
lavcev od vojaške službe.

Svetovna vojna. Ameriške čete so uni-
nemški bataljon na zapadni fronti.

Sovjetska Rusija. Čehoslovške čete v
biriji so naletele na močan odpor beloruske
in pričele so se umikati.

Unija transportnih delavcev CIO v New Yorku skrbi tudi za razvedrilo in telesni razvoj otrok
članov unije. Na sliki je videti deklice, ki se urijo v plesu pod kvalificiranim vodstvom.

Pogled na zborovanje zastopnikov 32 držav, ki so se sešli v Evianu, Francija, da razpravljajo o problemu, kam z židi in drugimi političnimi izgnanci ali ubežniki iz nacističke Nemčije in drugih tiranskih držav. Bilo je dosti besed, toda vse je ostalo — po starem. Žrtve fašističnega terorja ne mara nobena kapitalistična država. Kot mnogo drugih, tako kapitalizem tudi tega problema

Vesela pisarija

France Feržur

Brez dveh ni nič. Kaj misliš, da bi bilo kaj starih devic, če bi se zakrament sv. zakona lahko prejemal posamezno? Tako tudi Cici ne more brez botrice. Mar se zdaj ne razumeš, kako težko čakajo tvojega odgovora? Potem pa tudi zaradi obleke! Saj veš, da mi je potrebna črna obleka in je tudi ne morem brez tvojega pristanka sneti kar čez noč s kljuko! Piši hitro! Milijon — itd.

Mislil, tudi to taktiko bi bilo dobro presaditi na parlamentarna tla. Ne bi bilo zastavljenih pokrajin in ne poslancev praznih rok! Ne separatizma! Morda bi celo ne bilo človeka, ki bi se upal prevzeti res. davkoplačevalci!

Kaj mi je preostalo. Pisal sem:

— Bodi! —

In je bila botrica!

CESARSKA KAPA

Tradicije — mislim — so posledica narodove vzgoje. Z vzgojo so prišli in vzgoja jih bo zopet odslovila. Toda je s to stvarjo kakor z boleznijo: okužiš se zlahka, ozdraviš težko.

Slovenci smo tradicionalni častilci številke tri. Le ozirimo se za dokazi!

Začnimo s tremi sladkimi imeni: Jezus, Marija in Jožef.

Ce gremo malo skozi narodne pesmi, bomo že bogatejši nagradi:

Cez tri gore, čez tri vode, čez tri zelene travnike; ali pa

Tri race, tri pure,
tri bele gosli —

in
Trije kovači
postopači
ter celo jako nemoralno

Tri ljubce imam.

Naj je prišel tujec k nam iz katerekoli dežele, še nikoli ni bilo slišati godrnjanja, da imamo premalo cerkva. Pa smo še poleg tega sezidali na istem mestu po tri skupaj, kakor Tri fare pri Metliki ali pa tri cerkvice drugo vrh druge, kakor v Kamniku.

Hribov in gora imamo na preteg, pa smo le dali še najvišji tri glave.

Da mlajši rod ne miali v tradiciji okrog številke tri popuščati, dokazujejo trije mostovi vatrie v Zidanem mostu in trije z Marijinega trga v Stritarjevo ulico.

Ni pa pravila brez izjeme. Pri ustanavljanju strank in kar se spada v področje politike, se krha številka tri. Tu nam daleč, daleč ne zadošča. In se bližamo prepričanju, da je potrebna za vsake tri ljudi po ena stranka.

Ko se je izmotala v življenje ta-le povest, je bil naš narod vzgojeval v takem duhu, da se je moral biti tih stvari: črna mačka, duhovniškega ovrtnika in cesarske kape. Črna mačka zato, ker ima devet hudic v repu, duhovniškega ovrtnika zato, ker odpira in zapira nebeški raj, cesarske kape pa zato, da boš imel mir na zemlji.

Narod si je to dobro zapomnil. Skozi stoletja je zadovoljno živel ob teh treh zapovedih, nič premišljal in dobro mu je bilo na tem in onem svetu.

Številka tri pa je tudi v prijateljstvu igrala veliko vlogo, tako da so verovali, da prijateljstvo v treh traja do smrti.

Prav zaradi te tradicije so bili pri nas v tistih časih trije Francetje tako veliki prijatelji. Trije Francetje, trije prijatelji, trije krovkarji. Ime France ni na dobrem glasu. To ni, kakor pehtranovi štruktli ali proizvajalci literarne vesele duha v "Slovenčevih" domačih odmevih. Narodni pregovor ga namreč grdo obrekuje, rekoč: Sto fuksov in sto Francetov, pa ni ne dobrega konja ne dobrega moža med njimi! Toda so pregovori narodna tradicija, zato jih spoustajmo; razaljenici pa naj potpre!

Med našimi Franceti je bilo le malo razlike. Dacar France je bil od tam nekje, kjer je baje — mačka svit'ga duha snidla. Eksekutor Francelj je bil od Lahaca. Stražmešter Franta pa iz dežele Libuše. Temu primerno je tekla govorica.

Najtenejša vez prijateljstva so skupne ali enake navade. Kadar so sedli v krčmi za mizo, kakor da jih je krč; konca ni bilo. Vsi trije pa so se tudi enako bali avojih žena, zato so le redko sedali za gostilniško mizo v bližini domov.

Takrat je v Rutah točila sladko vince krčmarica Urška. Vse krčmarice Urške so enake. Lepe, pol mlade, vedno nasmejane in židane volje. Zato so gostje Urško jako obrajtali. Vino dobro, slivovka "domača", klobase, cvrtje in druge dobrote vedno pri rokah. Ob sobotah in nedeljah harmonika, za pomoč sorodnica, dekla in rutarska dekleta; župnik in tržani dve uri daleč, pot strma in sem gor niso segale ne pridige ne drugi opomini.

In so vselej Francetje odhajali v "službo" na južno stran tako, da so v soboto opoldne končali, potem pa so se našli malo na prigrizek gori v Rutah pri krčmarici Urški. Mali prigrizek pa je trajal do večera, večer se je podaljšal, ponoči se itak daleč ne more na pot, v nedeljo opoldne tudi ne, kajti je nerodno srečavati ljudi, ko gredo od maše, popoldne postaja spet živahno. Kmetje prihajajo v gostilno, tudi dobri možje so med njimi. Radi sedijo za mizo k trški gospodi, radi plačajo za liter vina in se tako ob pomenu, harmoniki, prigrizku, vinu in petju hitro stori večer.

Do ponedeljka zjutraj pa so le morali domov: tako ali tako. Stražmešter Franta se ga je prvi nabral. Kadar mu je bridka sabljica zlezla z boka naprej po trebušku in obvisela med nogami, je Urška zaklenila puško v skrinjo, da se ne bi zgodila kakšna nesreča. Če je kdaj odšel drugo noč Franta po francosko — in to je po neki lokalni tradiciji svoje domačije delal vselej takrat, — kadar je odmeril, da domačini ali drugi bahači ne bodo poravnali vsega računa, — je prišel drugo jutro nov mlajši žandar po puško in kapo in stvar je bila v redu.

Francelj z Lahaca in Franta sta bila tenorista in sta v višini močno konkurirala. Časih sta prišla tako visoko, da sta gledala kar navzgor in so potne kaplje lezele po čelu. Francec od svit'ga Duha pa je samo renčal in po vrhu trčil, da poje bas. Peli pa so že tako lepo, da so bili Rutarji vsi objokani. Zlasti drugo noč. Urška tudi ni mogla prehlaviti lepega petja in je pridno nosila vino na mizo in zapisovala.

Ce se jim je zdelo, da ne doni dovolj lepo, so stopili na stole in klopi, in če je bilo še premalo, so stopili na mizo.

Pa bi kakšen utrujen filister mislil, da je od sobote opoldne do ponedeljka zjutraj dolgo, dolgo in da je to premalo programa. Kaj šel! Saj so se tudi zavrteli in zavriskali, kakor da gredo jutri k soldatom. Kajti tu ni bilo ljudi, ki bi jih razgnali in trgali po zobeh; žene pa so bile daleč.

Za spremembo so zapeli Alaha in plezali pod mizo in podpeček, čez stole in kamor se je dalo, sledil je krokarški ropot od leve na desno in nazaj in so zazvonikljali "oj, ti zvončki po dolinci."

Tako so se te zabave vršile skoro redno vsako prvo soboto v mesecu nekoliko let.

Ob neki priliki pa je nastala neljuba situacija. Tiste nedelje je proti večeru, ko je stražmešter Franta že davno nosil sabljico bridko med nogami in že napol mižal ter je bil ves hripav, je zapazil, da Jernačevemu Jožku, tistemu, ki je škilil za Urškino sorodnico, nekaj ni prav. Čul je godrnjanje in je ujel naslednje besede:

— Kaj, ta prokleti dacar danes samo z mojo Rezo pleše?!

Potem je navzlic obilnemu vinu in dvema prečutima nočema izmeril ves položaj. Pri mizi ni pravih možakov za ceho, fantje razgreti, bog ve kakšne neprijetnosti nastanejo za žandarja lahko, doma Marčenka, skratka; ko so prinesli petrolejko na mizo, se je neopazno izmazel iz sobe; puško je bila Urška že popoldne zaklenila v skrinjo, kapo pa je pustil na kljuki, da ne bi opazili odhoda.

(Dalje prihodnjik.)

Otrok v pisarni

Intermezzo

Pisarna je v vrhnjem nadstropju novozgrajene železobetonske palače. Svetla je in kar porazno stroga. Dve sobi ima, dve sobi z belimi vrati in velikimi modernimi okni. Stene so gole, svetlobarvane, pohištvo trezno, z ravnimi črtami. Nikjer na teh črtah, na teh stenah se misel ne more ustaviti; kakor drobna kapljica polzi po belih vratih, ob robu modernih gladkih omar, skotali se po blestečih, ovočenihih tleh do okna, potopi se v brezdanjo nebesno sinjino in izgubi v neskončnost. Nikjer ni opore, nikjer prostorčka, da bi se spocila, umirila. Pač, ena sama slika visi na steni: velik, bel papir s črnim okvirjem in črnimi črkami, kakor pogrebno oznanilo. In na tej edini sliki je napisano: Čas je denar, porabi torej dobro svoj čas.

Y pisarni so trije pisalni stroji.

Šel je šef. Strojepisne ne pomenijo nič. Stroj avtomatsko opravlja svojo dolžnost, požirajo bele strani papirja in jih popisane čez čas bljuje iz sebe. Šef narekuje, podpisuje, sem in tja zarohni, si zapali cigareto, spet narekuje, narekuje. Strojepisne? Tri so: kadar sede za stroji in kadar njih drobni prsti begajo po tipkah, so si skoraj podobne. A one ne pomenijo dosti, ali skoraj nič. One samo posredujejo med šefom in stroji, med svetom in pisarno. Spodobno plačo imajo 700 dinarjev na mesec, delovni dan se prične točno ob osmih in konča točno ob šestih, opoldne dve uri odmora. In šef ni živina. Pisarna je samo majhno, odprano, lično kolesce v velikem stroju dela.

Tisto jutro, bilo je sončno, poletno, je potrkalo na bela vrata in v pisarno je vstopila mati z otrokom. Mati je bila mlada, a na obrazu se ji je poznalo delo. Okrog očij je imela gube in okrog ust. Plašno je obstala pri vratih, ob njej otrok. Majhen,

štriliten, bledikast fantiček s krotkimi, temnimi očmi. Tri strojepisne so se zganile in dvignile glave iz strojev: Ana, Jelka in Andreja.

Mati je povedala, da je prišla plačati račun. In če bi mogli kaj popustiti, ker so časi težki, tako malo je zaaluška in toliko otrok je doma. Dosti otrok? Sedem. Ta, ki ga ima s seboj, je četrti po vrsti. Še trije manjši so doma. In moč tako malo zaslužiti. Samo 650 dinarjev. Sluga je. Kako potlej živi? O, že gre. Ona hodi na dnino in postrežnica je. Kdo pazi na otroke? Otroci. Starjši na mlajše, vse do najmanjšega, ki komaj raca.

Ali je srečna? No da, živi se. Teško je, a o troke imata z možem rada, od nobenega se ne bi mogla ločiti, tudi za dosti denarja ne. Zato, če bi mogli gospodinja kaj popustiti pri računu. Ana se smehlja, račun je tako nizek, najrajši bi ga kar vrnila in dejala: "Pojdite z njim v božjem imenu." Pa ne more. Kdo bi ji dal

tistih nekaj kovačev, da bi jih vložila v blagajno? In tistih 700 dinarjev, ki jih je prvega dobila, je že kot prvi dan do dinarja točno razdelila za vsakdanje potrebe. Pogledi otroka po glavi in nerodno ji je. Naj pride gospa, ko bo šef v pisarni, morda se bo dalo kaj narediti. Mati vdano prikima, prišla bo, po jutrišnjem, jutri ne more, ker mora na dnino. In šele med vrati se ji zjasni obraz in šepne Ani: "Saj veste, zaradi otrok..."

Bela vrata se zapro in Ana, Jelka in Andreja se spogledata. Jelka je visoka, črnolasa in ponosna. Pravi, da se ne bo nikoli poročila, ker "vse to nima smisla, če si ne more ničesar privoščiti, še otroka ne." Andreja je dobrodušna; pred pol leta se je poročila in zdaj bo še dva meseca hodila v službo, da bo lahko poplačala zadnji obrok za pohištvo. Opoldne teče domov, skuha kosilo in ob dveh spet teče nazaj v pisarno. Upehana in potna pride. Zda ima včasih prste okorne od pranja in ribanja. Z možem se razumeta in dobro gospodarita, kmalu bo Andreja lahko ostala doma, moževa plača bo dovolj za skromno življenje. Zato se Andreja vselej samo kratko nasmehe, kadar jo šef ošteje, saj ve, da ne bo več dolgo sedela za pisalnim strojem.

Ana je čisto drugačna. Zelo mlada je, zelo dobra in zelo mila. Sama pravi, da ima preveč domišljije. Če vidi betežnega starčka, si v domišljiji nehoti naslika, kakšno mora biti njegovo življenje. In ta slika jo peče. A sleherni dan ji prinaša nove, žalostne slike. Slike o ubogih otrocih v Španiji in na Kitajskem, slike o revežih, ki zamažajo delo, slike o dekletih, ki prodajajo svojo mladost, da se lahko do sitega najdejo, slike o razdejanih pokrajinah, o jokojočih materah, stokajočih ranjenih, same žalostne slike. A Ana se hoče boriti, življenja si hoče zajeti polno prgišče in piti, piti, piti.

V vseh teh treh mladih, nemirnih srcih je en sam miren pol: želja po otroku. Jelki, prevzetni Jelki, je otrok tisto najvišje, česar si s svojim trdim delom in s svojimi 700 dinarji ne more privoščiti. A med njene besede, žgoče, jedke besede o socialni krivici, o pasjem življenju, se vpleta želja po materinstvu in zakonu kakor rdeča nit. Andreja ne ve zanj, preveč ima opravka s kuhinjo, s pomivanjem in pranjem, a Ana jo sluti, čuti jo v sleherni Jelkini zaničljivi besedi. O, kako hrepeni Ana po otroku, kako si želi pod svojimi drobnimi prsti čutiti živo toplote telesa svojega otroka in ne mrzlih tipk topega pisalnega stroja! Morda bo morala čakati na svoj sroče še dolgo let, morda tri leta, štiri leta ali pa še več, dokler ne bosta imela s fantom dovolj denarja, da se bosta lahko vzela.

Tri strojepisne sede za pisalnimi stroji, mirno počivajo njih prsti na mrtvih, črnih tipkah, njih misli pa povijajo drobna telesa, gladijo smešno okorne nožice in poljubljajo majhne okrogle ramice...

Andreja, Jelka in Ana se smehljajo predse z milim, svetlim smehljajem mlade matere. Otroci so prišli v njih pisarno, na vse zgodaj, v sončnem jutru in prinesel je srečo. Njih rožnate misli nehoti polze po svetlobarvanih stenah, vse do črne bele slike, ki na njej piše s črnimi črkami: "Čas je denar, denar, denar..."

Troje rok se zgane, histerično zarohne trije pisalni stroji. Pisarna je samo majhno, odprano, lično kolesce v velikem stroju dela.

Saška.

Ima skušnje

"Prijatelj, kadar nameravaš tega ali onega prositi na posodo, se obrni vaelej rajši na kakšnega pesimista."

"Ali se pesimisti tako radodarni?"

"Tisto ravno ne, toda če ti že pesimist posodi denar, vsaj ne pričakuje, da mu ga boš vrnil."

Samo eno je mogoče

"Premislj, ravno čitam o neki slavni hollywoodski zvezdnici, ki se še ni ločila."

"Najbrže Shirley Templeva, jel?"

SPEAKING OF SAFETY

Pot okrog sveta

Dimenzije zemlje so se v našem pojmovanju spet skrcile za dobro mero. Naš veliki svet, naša zemeljska krogla, ki jo z očetom obežemo samo nekaj kilometrov naokrog, ki je s korakom zlepa ne odmerimo toliko, da bi se krov domače hiše skril za obzorjem in ki ji celo vlaki in parniki le počasi merijo njene razdalje, ta naša zemlja se naenkrat izkaže čudovito majhna, če začnemo meriti njen obod z najmodernejšim prometnim sredstvom — letalom.

V dobrih treh dneh preleteti ves zmerni pas severne zemeljske polute, preleteti skoraj štiri petine vsega civiliziranega sveta, to je uspeh, ki je iznenadil ves svet. Še pred desetimi leti, ko se je začelo govoriti o načrtih za prvi polet okrog sveta z nemškimi zrakoplovom Grofom Zeppelinom, je le malo kdo verjel, da bi se mogla posrečiti pot v začetni smeri. Kaj utedne srečati letalec nad odličnimi sibirskimi tundrami in pragozdovi in dalje nad ledenim vodovjem Beringovega preliva, o tem se je dalo takrat samo ugibati. Nad Alasko in Kanado letalo sicer tudi ni bilo neznan pojav, ali zračni promet se je tamkaj držal samo nekaterih redkih, dobro organiziranih smeri, povprek čez deželo pa si noben letalec ni drznil zakramariti svojega letala. Tudi poleti, izvršeni prilik nad tem delom sveta niso prinesli večje jasnosti. Ko je potem v avgustu 1929 vzletel "Grof Zeppelin" v New Yorku na prvi polet okrog sveta, se je poti preko severne Sibirijske in Alaske tudi previdno izognil in jo je rajši ubral v južni smeri preko Kitajske, Japonske in dalje preko otočja Južnega morja v Los Angeles in od tam nazaj v New York. Tudi ta pot je bila za tisti čas velikanski uspeh, čeprav je ni opravilo letalo ampak zrakoplov. Letala se takrat še niso mogla brez pristanka držati v zraku na nekaj tisoč kilometrov dolgih poteh, letališč za zasilne pristanke pa je bilo takrat še mnogo manj kakor zdaj in tudi navigacijska služba zlasti s pomočjo brezžičnih signalov je bila šele v povojih. Danes je vse to popolnoma drugače.

V zadnjih 10 letih so Rusi Sibirijo z letali temeljito raziskali podolgem in počez in zlasti najsevernejši pas je bil za letalski promet tako dobro organiziran, kakor samo najbolj civilizirane dežele drugod po svetu. Rusi tega seveda niso storili zato, da bi letalskim sportnikom olajšali postavljanje rekordov na distančne polete, ampak zgolj zaradi tega, da bi zavarovali svojo severno morskoto cesto vzdolž sibirske obale. V primeru Čeljuskincev in ob drugih sličnih nesrečah na tej poti se je pokazalo, da se da morjeplovba skozi severno pasajo varno vzdrževati res samo s pomočjo letal. Šele posredno je torej prišla zdaj ta organizacija v prid tudi trgovskemu letalstvu, ki si prizadeva ustvariti najkrajše zračne zveze preko Evrope, Azije in Amerike. Kakor Sibirija, tako sta postali tudi Alaske in Kanada v

glavnem šele v zadnjem desetletju dostopni zračnemu prometu. Tudi tu je bilo šele v najnovjšem času zgrajeno število radijskih postaj in zgrajenih dovolj letališč.

Ako po vsem tem ocenjujemo Hughesov polet okrog sveta zgolj s sportnega vidika, potlej skoraj ne moremo več govoriti o nekem heroizmu, kakor n. pr. v primeru Lindberghovega poleta čez Ocean. V tej smeri, ki jo je ubral Hughes, vozijo letala — lahko rečemo — že po dokaj "gladki cesti". Na vsej poti izvzemši atmosferskih samovoljnosti ni ničesar znanega. Dobro letalo na tej poti danes že skoraj mora prodreti, ako ne zajde v prav slabo vreme. Ako mu nekega odseka proge ne uspe preleteti danes, se pač spusti na najbližjem letališču na tla in poskusi srečo drugi dan. Na ta način obratujejo danes letala na tisoče in tisoče kilometrov dolgih progah v najbolj odličnih delih sveta.

To, kar daje Hughesovemu poletu okrog sveta resnični pomen, je hitrost in preciznost, s katero je bil izveden. Hughes od vsega početka ni maral ničesar tvegati. Dokazati je hotel, da je moderno letalo pod vodstvom strokovnjakov in z oporo dobro organizirane službe na zemlji danes prav tako zanesljivo prometno sredstvo kakor železnica, ali ladja, pred katerima pa ima prednost v svoji veliki brzini. Ta dokaz se je Hughesu popolnoma posrečil. Za vodstvo svojega letala, ki je eno najboljših modelov, kar jih gradi ameriška industrija, si je Hughes poiskal najboljšega pilota, najboljšega navigatorja in najboljšega strojnika in radijskega operatorja. Smer so letalu pomagale vzdrževati vse ameriške letalske radijske postaje, ležeče v bližini načrtovanih prog in prav tako številni oddajniki v Evropi in Aziji. Ta radijska služba je tako brezhibno delovala, da letalo niti trenutek ni bilo v dvomu glede prave smeri in je bilo zmerom točno

vnaprej obveščeno o vremenih in čakala na prog. Prav tega Hughes ni bilo treba, saj je imel na letalu poleg svojih varijev še šestega pomagala: mu je odvolj dobrišen kos težjega dela. Bil je to takonovani "mehanični pilot", prava, ki na letalu sama v žuje smer in ravnotežje, take je pilotu treba letalo samo viti v primerno višino in ga ravnati v pravo smer. Da bi letalo v tem položaju nadalje svojo pot, za to mehanični garantira z vsem svojim vjem in kolesjem. Taki mehanični pilotje se sicer nekaj lepešno preizkušajo na letalih, verjetno je, da je imel Hughes na krovu že zelo dovršenega bota te vrste, ker bi drugače sadka letala težko do pristanka čila in sveža na cilj.

Pred devetimi leti, ko je Zeppelin prikrakal obletel z vsem letalom, se je na letalu v plem mesecu dni, se je čudil, za koliko so krmarji klopova prekosili utopistične nike Julesa Vernea, ki so za pot potrebovali skoraj tri toliko časa. Štiri leta kasneje, ameriški letalec Willy Post letel severno zemeljsko polu dobi 7 dneh. Velikanski napredek v primeru z nemškimi plovom. Hughes je zdaj dokazal, da je ta pot zmožljiva tudi v polovnem času, ki ga je potreboval Post. In Hughes gotovo poslednji rekord na tej poti. Ta zvezna vrsta rekordov pa ra tudi največjega skeptika pričati, da je v svetovnem metu v teku preobrat, ki na privedel do povsem novega movanja časa in prostora.

Ekspresni promet med celimi mi se bo v bodočnosti nedvomno razvil v zraku. Kako bodo kjer poti tega prometa, pa ne povsem jasno. Dve tezi si v siranju stojita nasproti: ru ki propagira meridijske, preko Severnega tečaja in z nejša teza večine evropskih ameriških strokovnjakov, ki zamišljajo bodoče medkontinentalne zračne proge vzdolž grafskih vzporednikov. Realnost svojih načrtov si je dokazali s poleti svojih najbližjih letalcev iz Moskve preko čaja v Zedinjene države. V log drugega tabora pa je Hughes dokazal, da se da z diti skoraj enako kratka pa si manj nevarna pot tudi vzporednikov. In ta dokaz njegovemu poletu okrog sveta morda še največjo vrednost.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čam knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Čene smerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse ustrezne pojavnosti.